

Міністерство освіти і науки України
Національний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді

Щорічна доповідь

Про технологізацію
навчально-виховного процесу
в позашкільному освітньому просторі

Київ – 2009-2010

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Основні теорії європейської освіти нового часу або історичний нарис зародження освітніх технологій.....	5
Теорія «громадського виховання» і «трудової школи»	6
Теорія «вільного виховання»	8
Експериментальна педагогіка.....	9
Педагогіка особистості.....	10
Теорія нового виховання і «нових шкіл»	11
Вальдорфська педагогіка	13
Технологія як наука про майстерність	15
Класифікація педагогічних технологій	17
Основні ознаки педагогічної технології	21
Технологізація навчально-виховного процесу в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді	22
ВИСНОВКИ.....	29
Список використаної літератури	30

ВСТУП

Освітні системи в будь - якій країні світу повинні сприяти реалізації основних завдань соціально - економічного та культурного розвитку суспільства. Незадоволення багатьох країн результатами системи освіти сьогодні призвело до необхідності її реформування. Для цього важливо було розробити стратегічний напрям розвитку загальної середньої освіти на перспективу. Визначення стратегічного напрямку розвитку світових освітніх систем хвилює практично все світове суспільство. Головною є проблема визначення пріоритетів освіти та її реформування. На запитання: «Чого ви очікуєте від школи та позашкільних навчальних закладів?» роботодавці, бізнесмени, політичні діячі, керівники навчальних закладів та вчителі відповідають: «Треба виховувати дитину, яка вміє спочатку самостійно вчитись, а потім самостійно та творчо працювати і жити». В навчальному закладі будь-якої спрямованості учень повинен навчатися, в першу чергу, самостійно формувати мету та шляхи її досягнення. Цього досягти значно важче, ніж навчити читати, писати та лічити.

Результати численних вітчизняних досліджень свідчать про те, що школярі погано володіють методологічними та економічними знаннями. Більш високий рівень знань вони виявляють, оволодіваючи фактологічним матеріалом, уміють відтворювати знання та застосовувати їх у знайомій ситуації. Нетрадиційна постановка питання значно знижує результативність відповідей учнів. Щодо вміння інтегрувати ці знання та застосовувати їх для одержання нових знань і з'ясування явищ, які відбуваються у навколишньому світі, то тут результати наших школярів були значно нижчими.

Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, учень сучасного навчального закладу повинен володіти певними якостями:

- гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях;
- самостійно та критично мислити;
- уміти бачити та формувати проблему(в особистому та професійному плані), знаходити шляхи раціонального її вирішення;

- усвідомлювати, де і яким чином здобуті знання можуть бути використані в оточуючій його дійсності;
- бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- грамотно працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези вирішення проблем, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументові висновки, використовувати їх для вирішення нових проблем);
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, вміти працювати в колективі, у різних галузях, різних ситуаціях, легко запобігати та вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;
- вміти самотійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, культурного рівня.

Серед недоліків сучасної освіти назвемо такі:

1. Середня тривалість навчального дня учнів 9-11 класів сягає 14-16 годин. Крім того, 2-3 години щодня припадають на заняття у гуртках в позашкільних навчальних закладах різного профілю.
2. Тільки 10% учнів можна вважати відносно здоровими, кожній третій має психологічні та нервові відхилення (за даними професора С.Р.Вершловського).
3. Провідним мотивом навчальної діяльності у 70% учнів є страх отримати погану оцінку, не скласти залік, виявити себе нездібним в очах товаришів, страх перед батьками, вчителями тощо. Слід наголосити, що провідним мотивом навчальної діяльності у 95% учнів позашкільних навчальних закладів є власний інтерес та прагнення до пізнання.
4. Пізнавальний мотив та мотив самореалізації особистості відзначається тільки у 4% учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Криза освіти пов'язана з неможливістю повноцінного засвоєння учнем обсягу інформації, який весь час зростає, світ розірваний в уяві учня на окремі закони, факти, концепції, цілісної картини при такому навчанні скласти не можна. Цінності змісту освіти видаються відірваними від системи життєвих цінностей та настанов учня. Він зобов'язаний вивчати та вважати важливим те, що він сам

важливим для себе не визнає, а це, в свою чергу, не дозволяє учневі повноцінно сприймати та засвоювати матеріал. Цей внутрішній конфлікт виливається у невмотивовані протести, бунти, які і сам учень не завжди може пояснити. Ще гірше, якщо конфлікт заганняється всередину стає причиною численних неврозів та захворювань.

Генетичний внутрішній барометр виховання є у кожної дитини. Проблема педагогів – знайти цей барометр та налаштувати на роботу. А для цього кожен вихователь, вчитель, керівник гуртка повинен застосовувати певні механізми, вибрати такі педагогічні технології, які б задовольняли навчально-виховний процес.

Таким чином, вибір освітньої технології - це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактик навчання та стилю роботи вчителя з учнем.

Основні теорії європейської освіти нового часу або історичний нарис зародження освітніх технологій

Поява освітніх реформаторських течій наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. в Європі зумовлена прагненням педагогів побудувати нову школу на теоретичних засадах педагогів-класиків, яка б виховувала ініціативних, всебічно розвинених людей, здатних у майбутньому стати підприємцями, активними діячами в різних галузях державного і громадського життя. Реформаторські течії визначалися негативним ставленням до традиційної теорії та практики навчання і виховання, глибокою повагою та інтересом до особистості дитини, новими шляхами розв'язання педагогічних проблем, серед яких — пошук шляхів становлення особистості протягом періоду дитинства, розвиток творчих сил дитини, обов'язковість її особистого самоусвідомлення, здатність до соціальної адаптації та ін. Головною метою реформаторів стали модернізація та модифікація традиційної школи, для реалізації вони виробили певні концептуальні положення (ідея організації діяльності з метою забезпечення саморозвитку особистості). Характерною ознакою нових освітніх течій було поєднання теоретичних

інноваційних пропозицій з практичною інноваційною діяльністю, яка відбувалася в експериментальних навчально-виховних закладах.

Теорія «громадського виховання» і «трудової школи»

На межі XIX — початку XX ст. в Німеччині відбулися соціально-економічні зміни, які зумовили перетворення її з аграрно-індустріальної країни на сильну індустріальну державу. Ставши на шлях індустріального розвитку, вона увійшла до числа провідних країн, які боролися за панівне становище на світовому ринку та переділ уже розподіленого світу. Це зумовило постановку нових завдань і в галузі виховання та навчання. Чинна система виховання з її догматичними методами і відірваним від практичного застосування змістом навчального матеріалу не відповідала новим завданням, задовольняючи попит лише на просту, некваліфіковану працю.

Критикуючи існуючий стан освіти, представники німецької педагогіки вимагали реформ навчальних закладів, висуваючи вимогу наблизити методи навчання до потреб життя, сприяти розвитку активності та самодіяльності учнів. Прихильники реформаторського руху вважали головною метою народної та середньої школи не збільшення обсягу знань, а розвиток самодіяльності учнів, їх підготовку до самостійного засвоєння знань і набутих умінь.

Георг Кершенштейнер (1854—1932) – один з представників реформаторської педагогіки в Німеччині, який, спираючись на ідею трудової школи І. Г. Песталоцці, розвинув її на практиці, враховуючи особливості економічного й культурного розвитку Німеччини початку XX ст. Свої педагогічні погляди виклав у творах «Професійне виховання німецького юнацтва», «Основна аксіома освітнього процесу», «Державно-громадське виховання німецької молоді», «Що таке трудова школа?» та ін. Головним завданням навчального закладу вважав «громадянське виховання», тобто виховання людей у дусі беззастережної слухняності, відданості існуючій державі. Важливою складовою громадянського виховання була його теорія трудового навчання. Пропонував створювати професійні трудові школи, «додаткові школи» для молодих робітників і селян з метою здобуття початкової освіти. Характерним для трудової

школи вважав: формування уміння самостійного користування методами, характерними для відповідних наук шкільного курсу; чільне місце ручної праці як найважливішого засобу виховання характеру та підготовки до практичної діяльності, яка повинна застосовуватися лише там, де необхідна за природою речей і за умови розвитку в дітей точності, акуратності, спритності.

Головне завдання народної школи вбачав у привчання до старанного виконання будь-якої роботи, завдяки якій школа може розвивати волю, розум, витонченість відчуттів. Наголошував на необхідності розвитку мимовільної уваги, точності та акуратності при виконанні кожної трудової операції: «Звикнувши до старанного виконання роботи на спеціальних уроках праці, діти перенесуть цю звичку на всі інші види ручної праці, які використовуються в шкільному навчання, а також на свою майбутню професійну діяльність».

Обстоював необхідність урахування методів і прийомів роботи, виділяючи метод дослідження, перевага якого в тому, що він вчить спостерігати природу, ставити запитання, розглядати причини технічних явищ і процесів. Стверджував, що знання із галузі природничих наук повинні повідомлятися не з книг, а тільки на основі самостійного проведення експериментів, сформулювавши «золоте правило викладання»: не говори дитині того, що вона знає сама.

Наголошував на необхідності створення в школах лабораторій для проведення практичних занять, на яких клас поділяють на групи по три-чотири учні залежно від складності завдання чи за кількістю наявного обладнання. При виконанні завдання кожен учень виконує свою частину роботи: один проводить спостереження, інший контролює його, третій обчислює. При виконанні наступного завдання ролі повинні мінятися, причому починати роботу повинен той учень, в якого більше розвинена спритність рук. Отримані результати порівнюють, обговорюють і узагальнюють.

Реформаторські ідеї Кершенштейнера істотно вплинули на розвиток педагогічної теорії та шкільної практики в Європі на початку ХХ ст., надавши значний імпульс для розвитку уявлень про громадянське виховання й роль професійної підготовки в житті кожного члена суспільства.

Зейдель Роберт (1850—1933) — швейцарський педагог, один з теоретиків трудової школи, завдання якої вбачав насамперед у вихованні в дітей навичок ремісничої та сільськогосподарської праці. Пропагував ідеї громадянського виховання, заснованого на загальнолюдській моралі.

Теорія «вільного виховання»

Теорію «вільного виховання» як течію в педагогіці другої половини ХІХ — початку ХХ ст. характеризують індивідуалізм і категоричне заперечення суворої регламентації всіх сторін життя й поведінки дитини. Її ідеалом є вільний, необмежений розвиток сил і здібностей кожної дитини, повне розкриття індивідуума. Представники цього напрямку розвивали педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо про природне виховання.

Елена Кей (1849—1926) — шведська письменниця та громадський діяч, завдяки якій ця теорія набула поширення в Європі. Висунула ідею самонавчання і самовиховання дітей. На її думку, основою педагогічного процесу повинен бути особистий досвід дитини, її інтерес і самостійність. Критикуючи стару школу, її методи, закликала дорослих поважати дитину. Наголошувала, що мета освіти — у формуванні людини з «новими думками й вчинками». У творах «На порозі життя», «Мати і дитина», «Вік дитини» виступала проти недоліків у сімейному вихованні дітей дошкільного віку, старої схоластичної школи, будуючи свої педагогічні погляди на теорії «вільного виховання» — самовихованні, саморозвитку своїх природних, індивідуальних здібностей. Наголошувала, що вихователь не повинен нав'язувати свої думки і вимоги, а тільки допомагати дитині самовиховуватись.

Марія Монтессорі (1870—1952) — італійський педагог, лікар, автор методики виховання дітей у дошкільних закладах («будинках дитини») і початкових школах. Її педагогічна система була різновидом теорії вільного виховання й сенсуалізму в педагогіці. Основою навчання в дошкільному й молодшому шкільному віці вважала сенсорне виховання, яке здійснювала за допомогою організації навколишнього середовища і занять з дидактичним матеріалом. Є автором творів «Метод наукової педагогіки, що застосовується до

виховання в будинках дітей», «Самовиховання і самонавчання в початковій школі», в яких пропагувала теорію вільного виховання. Виходячи з того, що дитина від природи здатна до самостійного спонтанного розвитку, вважала за необхідне створення такого оточення, яке б давало їй тільки «поживу» для самовиховання. Головною формою виховання й навчання вважала самостійні індивідуальні заняття дітей або спеціально розроблений нею індивідуальний урок, основа якого — стислість, простота та об'єктивність знань. Заслугою Монтесорі є впровадження в практику дошкільних закладів систематичних антропометричних вимірювань за допомогою пристосованої до дітей апаратури. Її система здобула популярність у багатьох країнах, а дидактичний матеріал і прийоми навчання лягли в основу для створення більш досконалих систем навчання й виховання.

Експериментальна педагогіка

«Експериментальна педагогіка» — одна із течій педагогіки кінця XIX — початку XX ст. Зумовлена виникненням у деяких європейських країнах (Німеччині, Англії, Франції та ін.) спеціальних центрів психологічних і педагогічних досліджень. Намагалася всі свої положення обґрунтувати даними емпіричних спостережень і спеціально поставленого експерименту. Основними методами дослідження були тривалі спостереження педагогічного процесу, експеримент, вивчення дитячих праць, анкетування, тести, бесіди, статистичні дані, збирання та аналіз різноманітних фактів. У центр уваги ставилося не навчання дитини, а вивчення її самої.

Заслугою «експериментальної педагогіки», яка потребувала всебічного дослідження дитини, були точність і визначеність результатів досліджень, поданих у числах чи мірах, з'ясування закономірностей фізичного розвитку дитини, дослідження відчуттів, сприймань, уваги, пам'яті та ін.

Ернст Мейман (1862—1915) — німецький педагог, психолог, засновник «експериментальної педагогіки». Пояснював виникнення цієї течії в педагогіці необхідністю наукового обґрунтування процесу навчання і виховання. Автор тритомної праці «Лекції з експериментальної педагогіки». Вважав педагогіку експериментальною наукою, цариною діяльності якої є дослідження: фізичного й

психічного розвитку дитини, її мислення, сприймання, відчуття тощо; навчально-виховного процесу школи; індивідуальних особливостей учнів, їх інтелектуальних здібностей, обдаровань; дослідження праці вчителя. Намагався синтезувати різні психологічні концепції розвитку дитини, її здібностей, успішності навчання тощо й покласти їх в основу теорії та практики виховання.

Вільгельм-Август Лай (1862—1926) — німецький педагог, теоретик експериментальної педагогіки. Словесному навчанню, яке панувало у XIX ст., протиставив свою так звану педагогіку дії. Розробив систему навчання («ілюстративна школа»), яка передбачає активну працю дітей з ілюстрування набутих знань. Автор книги «Школа дії», в якій пропонував завершувати вивчення навчального матеріалу такими заняттями, як ліплення, виготовлення макетів і моделей, проведення дослідів, догляд за рослинами і тваринами, розв'язування практичних задач з математики, драматизація, співи, музика, танці тощо. Виконання ілюстративних робіт сприяло творчому ставленню дітей до навчання, кращому запам'ятовуванню навчального матеріалу, розвитку уяви й моторики. Його теорія відіграла позитивну роль у боротьбі з вербалізмом у навчанні, застосовувалась у багатьох країнах, зокрема й Україні.

Педагогіка особистості

«Педагогіка особистості» — течія в німецькій педагогіці, яка виникла наприкінці XIX ст. Важливим завданням виховання вважала формування особистості на основі високорозвиненої розумової самостійності. Тому особливого значення надавала навчанню дітей найбільш раціональних методів розумової праці. Значною заслугою її прихильників було детальне опрацювання методики навчання дітей прийомам розумової праці, вмінню спостерігати, вести бесіду, переказувати зміст прочитаного, самостійно готувати доповіді тощо. В навчальному процесі, організованому в дусі педагогіки особистості, центр уваги переносився з діяльності вчителя на діяльність учня при збереженні провідної ролі вчителя.

Гуго Гаудіг (1860—1923) — німецький педагог, засновник «педагогіки особистості». Особистість розумів як результат взаємовпливів вродженої

індивідуальності й культурного середовища. У книзі «Дидактика єресі» виклав свої педагогічні погляди, визначивши мету загальної освіти — розвиток самостійності мислення. Вирішальним принципом дидактики вважав самодіяльність і активність учнів.

Генріх Шаррельман (1871—1940) — німецький педагог-реформатор, один з представників «педагогіки особистості». Основами своєї концепції проголошував свободу «як єдину мету виховання», «вільну методика» і «вільний зміст» навчально-виховної роботи, заперечення систематичності навчання і будь-яких наперед встановлених методичних форм. На його думку, вчити дітей треба тільки «при нагоді», на основі вільної творчості, інтересу і безпосереднього досвіду дитини.

Наголошував на необхідності розвитку творчих сил дитини, художньо-естетичних почуттів і смаків, створення умов для вияву дитячої фантазії. Школа повинна забезпечити самостійний розвиток дітей через їхню фізичну працю («ручну діяльність»), підвести до вирішення «душевних питань», вироблення в дітей радісного світосприймання, тобто бути трудовим співтовариством для дітей, які під керівництвом учителя прагнуть досягти самостійно поставленої мети.

Теорія нового виховання і «нових шкіл»

Нове виховання — міжнародний педагогічний рух за оновлення школи й виховання, за побудову навчально-виховної роботи, виходячи з інтересів дитини. Виник на межі ХІХ—ХХ ст. Його ідеї реалізовували в школах інтернатного типу, де проголошувалася відмова від зубріння, формалізму і схоластики. В основу було покладено принцип органічного поєднання навчання з продуктивною працею учнів. Велика увага приділялася фізичному й естетичному вихованню, дитячому самоврядуванню.

Адольф Ферр'єр (1879—1960) — швейцарський педагог, очолював Міжнародне об'єднання прихильників «нових шкіл» (1912), яке сформулювало загальні організаційні й дидактичні положення нових шкіл (30 характерних для них ознак). Найважливіші з них: спільне виховання хлопчиків і дівчаток,

інтернатний характер школи, об'єднання дітей у невеликі групи (10—12 осіб), широке використання фізичної праці, прогулянок, далеких екскурсій; побудова навчального процесу згідно з віковими та індивідуальними особливостями дітей; поєднання колективної та індивідуальної роботи в навчанні; спрямування змісту навчання на розвиток розумових здібностей, здатність застосовувати здобуті знання на практиці; надання переваги методам навчання, які збуджують інтерес до науки, розвивають мислення; забезпечення висококваліфікованими педагогічними кадрами; влаштування шкіл у сільській місцевості тощо. «Новими школами» було вирішено вважати лише ті навчально-виховні заклади, які було розміщено на лоні природи, а навчання в них спиралося на досвід дітей, де використовували ручну працю, панувало самоврядування вихованців.

Сесіл Редді (1858—1932) — англійський педагог, який заснував одну з перших таких шкіл в Аббтсгольмі (1889, Англія). Його інтернат розташовувався в селі, де молодь перебувала у природних умовах і могла вільно фізично розвиватися. Учнів було поділено за віковими групами на чотири дворічні класи; програма занять визначалася на день і крім навчання охоплювала всі інші заняття: порядкування кімнати і речей, ручну працю, працю в полі, городі, пору відпочинків, спорт, забави, музику, концерти тощо. Метою виховання був всебічний індивідуальний розвиток дитини. Методи навчання послуговувалися експериментом; предметом навчання були важливі для життя справи й пізнання сучасної культури. Редді виступав за органічне поєднання природничонаукової освіти з гуманітарною. Проте відгуку в суспільстві школа не знайшла.

Селестен Френе (1896—1966) — французький педагог, один із засновників Міжнародного об'єднання прихильників «нових шкіл». Основним принципом створеної ним нової школи було здійснення навчання через самодіяльність учнів, головною формою якої є вільний виклад (усний, а потім письмовий) ними своїх вражень і думок (так званий вільний текст). Іншими видами діяльності дітей, за допомогою яких здійснюють навчання, вважав шкільні конференції, образотворче мистецтво тощо.

Жан-Овід Декролі (1871—1932) — бельгійський педагог, лікар і психолог, прихильник «нового виховання». У 1901 р. відкрив поблизу Брюсселя Інститут

для дефективних дітей, в якому розробляв нові методи навчання й виховання, найвідомішим серед яких був «метод Декролі», який виходить з «центрів інтересів» дитини, користується популярністю в країнах Західної Європи й досі.

Густав Вінекен (1875—1964) — німецький педагог, один з організаторів «нових шкіл» у Німеччині. У 1906 р. заснував у селищі Віккерсдорф (Тюрінгія) «вільну шкільну общину» — сільський інтернат. В організації навчально-виховного процесу великого значення надавав засвоєнню учнями технічних навичок і вмінь, виробленню звички до колективної праці. Розглядав виховання як формування особливої «молодіжної культури».

Роже Кузіне (1881—1973) — французький педагог, теоретик нового виховання. Відомий як творець і пропагандист методу «вільної групової роботи», за яким учні утворюють невеликі групи (від 2 до 5 осіб) і за своїм бажанням вибирають різні види навчальних занять. Роль учителя зводиться лише до спостереження й перевірки кінцевого результату. Метод Кузіне порушує принцип систематичності навчання й призводить до одностороннього розвитку учнів, проте деякі його елементи і тепер застосовують у французькій початковій школі.

Вальдорфська педагогіка

Вальдорфська педагогіка — одна з моделей альтернативної вільної школи, є сукупністю методів і прийомів виховання й навчання, яка ґрунтується на антропософській інтерпретації розвитку людини як цілісної взаємодії тілесних, душевних і духовних факторів. Розроблені німецьким філософом Рудольфом Штейнером (1861—1925) методологічні й дидактико-методичні основи вальдорфської педагогіки є фундаментом роботи відповідних шкіл, перша з яких була відкрита в Штутгарті (1919).

Вальдорфські школи, метою яких є глибинне вивчення природи дитини, розвиток її прихованих здібностей шляхом поєднання з навколишнім світом, дають повну середню освіту (12 років навчання; для вступників до університетів є 13-й — абітурієнтський клас). При організації навчально-виховного процесу вчителі виходять з ритмічності життя дитини (кожний з ритмічних відрізків

висуває специфічні вимоги). Характерним для навчання є періодичність викладання предметів (наприклад, математика щодня протягом 3—5 тижнів, потім викладають інший предмет); вивчення живопису, скульптури; драматургія, ліплення, гра на музичних інструментах; залучення до ткацтва, обробки металів, опрацювання книг, ковальської справи. Особливим видом художніх занять є евритмія — адекватне відображення музики засобами рухів, пластики.

Головною дійовою особою в школах виступає класний учитель, обов'язком якого є організація майже всієї навчально-виховної роботи з учнями протягом перших восьми років навчання. Він опрацьовує зміст і навчає основних загальноосвітніх предметів; створює і підтримує в інтересах виховання тісну взаємодію між учнями й учителями, між школою й батьками.

Наприкінці навчального року класний учитель складає загальну психолого-педагогічну характеристику кожного учня. Вальдорфські установи автономні й не мають керівних інстанцій, керуються педагогічною радою (посада директора відсутня). Останнім часом ідеї «вальдорфської педагогіки» реалізуються в школах та дитячих садках різних міст України.

Януш Корчак (справжнє ім'я — Гольдшміт Генрік) (1878—1942) — польський педагог, письменник, лікар. Працював у заснованому ним «Будинку сиріт». Під час Першої світової війни, перебуваючи в Україні, брав участь в організації роботи дитбудинку для польських дітей у Києві. Головні принципи виховання виклав у книзі «Як любити дітей». Основна засада його виховної системи, на якій ґрунтуються всі твори й плідна практична діяльність у керованих ним дитячих установах, — самовиховуюча активність дітей, формування в них уміння й навичок самопізнання, самоконтролю, самооцінки, самоуправління. Розроблена ним система дитячого самоврядування спиралася на активність, самостійність і самодіяльність. В роки окупації Польщі гітлерівською Німеччиною героїчно боровся за життя варшавських дітей. Загинув у газових камерах Треблінки разом з 200 своїми вихованцями.

Саме ці освітні течії і стали початком розвитку різних освітніх технологій, які використовувалися раніше і впроваджуються сьогодні в навчально-виховний процес сучасного загальноосвітнього та позашкільного навчального закладу.

Технологія як наука про майстерність

Суттєвою ознакою сучасних інноваційних процесів у сфері навчання і виховання є їх *технологізація* - неухильне дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень.

Історично поняття «технологія» (грец. *techne* - мистецтво, майстерність і *logos* - слово, вчення) у значенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Найзначущішим воно є у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби оброблення матеріалів, мистецтво володіння процесом. До основних ознак технології належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного та економічного відтворення відповідно до заданих умов. Технологічний процес завжди передбачає чітку послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) за певних умов.

Провідним у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. А передумовами застосування поняття «технологія» щодо процесів у виробничій чи соціальній сферах є їх запрограмованість, окресленість кінцевих властивостей передбачуваного продукту, засобів його створення, цілеспрямоване моделювання умов їх здійснення, а також реальне функціонування цих процесів.

Науково-технічний прогрес зумовив технологізацію не лише матеріального виробництва, а й інтенсивно проник у сферу культури, гуманітарного знання. Усі технології поділяють на два види: промислові і соціальні. Спільне між промисловими і соціальними технологіями те, що завершальним результатом їх використання є продукт із заданими властивостями.

Процес становлення нової педагогічної технології охоплює такі етапи: виникнення суспільної потреби, фундаментальні дослідження в галузі психології, прикладні психолого-педагогічні дослідження, розроблення нових технологій, відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації.

В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

1. **Загально-педагогічний рівень функціонування педагогічної технології.** Загально дидактична, загально виховна технологія репрезентує цілісний освітній процес у регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання. У такому вигляді педагогічна технологія тотожна педагогічній системі, оскільки вона містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів навчально-виховного процесу.

2. **Предметно-методичний рівень функціонування педагогічної технології.** Йдеться про застосування педагогічної технології як окремої методики, тобто як сукупності методів і засобів реалізації певного змісту навчання та виховання в межах одного предмета, групи, в діяльності педагога.

3. **Локальний (модульний) рівень функціонування педагогічної технології.** Зорієнтована на цей рівень педагогічна технологія реалізується як технологія окремих частин навчально-виховного процесу, розв'язання окремих дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей тощо).

У зв'язку з цим правомірним є розмежування таких понять, як «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання (виховання, управління)», оскільки кожне з них має свою ієрархію цілей, завдань, змісту.

Об'єднують освітню, педагогічну технологію, а також технологію навчання (виховання, управління) актуальні для певного історичного етапу освітні концепції, педагогічні парадигми (системи поглядів).

Освітня технологія. Вона відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору.

Призначення освітніх технологій полягає у розв'язанні стратегічних для системи освіти завдань: прогнозування розвитку освіти, проектування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітньо-виховного процесу. Такими освітніми технологіями є концепції освіти, освітні закони, освітні системи. У сучасній Україні такими освітніми технологіями є гуманістична концепція освіти, Закон України «Про освіту», Закон

України «Про позашкільну освіту», система безперервної освіти (дошкільний, загальноосвітній, позашкільний, вузівський, поствузівський рівні) та ін.

Педагогічна технологія. Відображає тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за наявності певних умов. Педагогічні технології акумулюють і виражають загальні ознаки та закономірності навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета. Кожна конкретна педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного та управлінського процесів у навчальному закладі, об'єднує в собі їх зміст, форми і засоби. Вона може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики - електронні, нові інформаційні технології, промислові, поліграфічні, валеологічні (які зберігають здоров'я) тощо.

Щодо цього в орієнтації педагогічної свідомості окреслилося такі два напрями:

1. *Технологічний напрям організації педагогічного процесу.* Спрямований він на ефективність навчання, розроблення критеріїв засвоєння, формування і підсумування оцінювання, подання інформації та етапів її засвоєння, конкретизацію навчальних цілей, корекцію зворотного зв'язку, повне засвоєння знань, умінь і навичок.

2. *Гуманістичний напрям організації педагогічного процесу.* Прибічники його головною метою своєї діяльності вважають формування і розвиток критичного, творчого мислення.

Класифікація педагогічних технологій

Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально-значущими ознаками. Відповідно в сукупності педагогічних технологій виокремлено:

1. За рівнем застосування:

- загально педагогічні (стосуються загальних засад освітніх процесів);
- предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);
- локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).

2. За провідним чинником психічного розвитку:

- біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам);
- соціогенні (переважають соціальні чинники);
- психогенні (провідна роль належить психічним чинникам).

3. За філософською основою:

- матеріалістичні та ідеалістичні;
- діалектичні та метафізичні;
- наукові та релігійні;
- гуманістичні й антигуманні;
- антропософські (грец. людина і мудрість) і теософські (засновані на вченнях про всезагальний абсолют, божественну суть усіх речей);
- вільного виховання та примусу Тощо.

4. За науковою концепцією засвоєння досвіду:

- асоціативно-рефлекторні (в основу покладено теорію формування понять);
- біхевіористські (англ. - поведінка) (за основу взято теорію научіння);
- розвивальні (ґрунтуються на теорії розвитку здібностей);
- сугестивні (засновані на навіюванні);
- нейролінгвістичні (засновані на нейролінгвістичному програмуванні);
- гештальттехнології (нім. - цілісна форма, образ, структура і технологія) та ін. (засновані на психотерапевтичному впливі).

5. За ставленням до дитини:

- авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);
- дидактоцентристські (центровані на навчанні);
- особистісно-орієнтовані (гуманно-особистісні, технології співробітництва, технології вільного виховання).

6. За орієнтацією на особистісні структури:

- інформаційні (формування знань, умінь, навичок);
- операційні (формування способів розумових дій);
- емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин);
- технології саморозвитку;
- евристичні (розвиток творчих здібностей);
- прикладні (формування дієво-практичної сфери) технології.

7. За типом організації та управління пізнавальною діяльністю:

- структурно-логічні технології навчання (поетапне формування дидактичних завдань, вибору способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);

- інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, навчальних проблем та інших форм організації навчання);

- ігрові технології (ігрова форма взаємодії педагога і дітей, яка сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету). В освітньому процесі використовують театралізовані, ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування та ін.;

- комп'ютерні технології (реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі взаємодії «вчитель - комп'ютер - учень» за допомогою інформаційних, тренінгових, розвивальних, контролюючих та інших навчальних програм);

- діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні: «учень-учитель», «учитель - автор», «учень - автор» та ін.);

- тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання - тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, розв'язання управлінських задач).

Педагоги-практики розробляють авторські технології, які поєднують у різних варіантах елементи апробованих технологій. Як правило, всі вони зорієнтовані на реалізацію змісту і досягнення мети різнорівневого і різнопрофільного навчання.

Вихідним матеріалом для розроблення технології є теорії, концепції. Багато педагогічних технологій мають у своїй основі такі концепції засвоєння соціального досвіду:

1) асоціативно-рефлекторне навчання, у межах якого розроблена теорія формування понять;

2) теорія поетапного формування розумових дій, згідно з якою розумовий розвиток (як і засвоєння знань, умінь, навичок) відбувається поетапно, спрямовуючись від «матеріальної» (зовнішньої) діяльності у внутрішній розумовий план;

3) сугестопедична концепція навчання, яка обґрунтовує комплексне використання у навчальних цілях вербальних і невербальних, зовнішніх і внутрішніх засобів сугестії (навіювання), що сприяє надзапам'ятовуванню;

4) теорія нейролінгвістичного програмування (НЛП), що розглядає процес навчання як рух інформації через нервову систему людини;

5) теорії змістового узагальнення, в основу яких покладено гіпотезу про провідну роль теоретичного знання у формуванні інтелекту дитини.

На основі однієї теорії навчання можуть вибудовуватися різні технології. Так, асоціативно-рефлекторна психологічна теорія породила варіантні технології навчання, які по-різному поєднують слово і наочність. Теорія проблемного навчання покладена в основу технологій, що розвивають творчі здібності, пізнавальну активність, інтерес, самостійність особистості. Водночас побудова на одній теорії, концепції кількох технологій навчання не є свідченням їх ідентичності. Вони завжди будуть відрізнятися за кількісними і якісними параметрами. У зв'язку з цим важливо мати цілісну систему засобів опису педагогічних технологій, враховуючи, що кожна з них містить концептуальний, змістовий та процесуальний аспекти.

Основні ознаки педагогічної технології

Будучи наділеною всіма ознаками системи, що типологічно ріднить її з усіма соціальними системами, педагогічна технологія має специфічні сутнісні ознаки, які виокремлюють її як самодостатній неповторний феномен. До таких специфічних сутнісних ознак належать:

- концептуальність (передбачає опору технології на конкретну наукову концепцію або систему уявлень);
- діагностичне визначення цілей і результативності (полягає в гарантованому досягненні цілей, ефективних результатів за оптимальних затрат для досягнення певного стандарту навчання);
- економічність (виражає якість, яка забезпечує резерв навчального часу, оптимізацію праці педагога і досягнення запланованих результатів у найстисліші строки);
- алгоритмізованість, проєктованість, цілісність, керованість (передбачає легке відтворення конкретної технології будь-яким педагогом у будь-якому освітньому закладі). Кожний етап і прийом роботи повинен обумовлюватися математично точно і передбачати можливість заміни іншим. Керованість пов'язана з можливістю чіткого визначення мети, планування, проєктування педагогічного процесу, поетапної діагностики;
- коригованість (можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, послідовно орієнтованого на чітко визначені цілі). У цьому плані ознаки коригованості, діагностичного визначення мети і результативності тісно взаємопов'язані і доповнюють одна одну. Система контролю та оцінювання розвитку має забезпечувати щоденну фіксацію динаміки зміни стану навичок, знань, тобто кожна дія педагога повинна обумовлюватися точною діагностикою стану об'єкта;
- візуалізація (характерна для окремих технологій, передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників).

Технологізація навчально-виховного процесу в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді

Сьогодні НЕНЦ – найвпливовіший в Україні позашкільний навчальний заклад. Він виступає ініціатором освітньої ідеології загальнонаціонального масштабу, створює оптимальні умови для самореалізації слухачів, учнів, вихованців.

Національний еколого-натуралістичний центр утверджується як потужний позашкільний мегаполіс європейського масштабу. У його структурі: 14 відділів та лабораторій, Всеукраїнська заочна біологічна школа, наукове товариство “Ерудит”, природничий ліцей, школа декоративно-прикладного мистецтва, аквакомплекс, центр селекції та генетики декоративних птахів, літня школа здоров’я, дендропарк, школа біоетики, екологічна відеотека, науково-практичний центр з проблем особистісно орієнтованої підготовки педагогів і профільного навчання учнівської молоді, науково-навчально-виробничі комплекси з провідними вищими навчальними закладами України.

Національний еколого-натуралістичний центр організовує та проводить безліч різноманітних екологічних масових заходів, які відіграють дуже важливу роль у формуванні екологічної свідомості учнівської молоді. Учнівські колективи загальноосвітніх навчальних закладів і позашкільних навчальних закладів всіх областей України беруть активну участь у Всеукраїнських та регіональних конгресах, конкурсах, акціях, операціях.

Один із напрямів роботи Національного еколого-натуралістичного центру – впровадження в навчально-виховний процес освітніх технологій. Кожна освітня технологія реалізується в процесі проведення масових заходів. Педагогічний колектив НЕНЦ надає перевагу наступним освітнім технологіям:

Особистісно орієнтована освіта і технологія.

Метою особистісно орієнтовного навчання є процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб`єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні. Дана технологія реалізуються в НЕНЦ через організацію творчих учнівських об`єднань вищого рівня: Всеукраїнської

заочної біологічної школи, наукового товариства учнів «Ерудит», хіміко-біологічного відділення МАН, Природничого ліцею, Інституту біологічних стажувань обдарованих школярів, Університету юного біохіміка.

Технологія саморозвитку (Марія Монтессорі).

Головна мета школи Марії Монтессорі – постачати «харчі» для природного процесу саморозвитку, створювати докільця, яке сприяє цьому. Завдання школи – навчити дитину якомога раніше робити свій вибір, створити умови для розвитку в дитини почуття любові й поваги до самого себе. Дана технологія реалізується в НЕНЦ за певною схемою. Діти молодшого шкільного віку починають займатися в гуртках «Юні друзі природи». Метою гуртка є формування у школярів розуміння взаємозв'язку природних явищ, вироблення вмінь ведення фенологічних спостережень, активізація пізнавальної діяльності дітей, розвиток знань, що сформувались у школярів під час вивчення природознавства в школі та виховання екологічно грамотної поведінки в природі. Програма має різні розділи: «Сезонні зміни у природі. Ведення фенологічних спостережень», «Рослинний світ», «Тваринний світ», «Лікарські рослини», «Ліс – зелене багатство країни», «Охорона природи», «Наш рідний край». Заняття в гуртку дають можливість кожній дитині знайти своє покликання і обрати в подальшому саме той гурток, який буде задовольняти інтерес дитини та розкривати її можливості до творчої самореалізації.

Технологія організації групової навчальної діяльності школярів.

Мета технології – розвиток дитини як суб'єкта навчальної діяльності.

Серед традиційних форм та методів формування екологічної культури у школярів в Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді НЕНЦ основне місце посідає гурткова робота, яка включає екскурсійну, експедиційну, дослідницьку діяльність та участь у масових заходах екологічного змісту. Кожна дитина, обираючи відповідний гурток того чи іншого напрямку, більш детально дізнається про світ тварин та рослин, пізнає докільця, явища природи.

Технологія організації групової навчальної діяльності школярів в Національному еколого-натуралістичному центрі реалізується через конкурси:

- III етап Всеукраїнського конкурсу «Юний селекціонер»;
- III етап Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України (хіміко-біологічне відділення);
- Всеукраїнський зліт шкільних лісництв;
- Всеукраїнський зліт учнівських виробничих бригад;
- Конкурс «Мій рідний край-моя земля»;
- Конкурс-огляд „Географічний майданчик в дії”;
- Моніторинг стану оточуючого середовища «Globe»;
- Всеукраїнський еколого-натуралістичний похід «Біоцит»;
- Конкурс «Всеукраїнський юнацький водний приз» (національний етап Міжнародного конкурсу «Stockholm Junior Water Prize»);
- Конкурс «Мікроскопічні водорості – показники екологічного стану довкілля».

Технологія розвивального навчання.

Головною метою розвивального навчання є формування активного, самостійного творчого мислення учня і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання. Завдання розвивального навчання – формування особистості з гнучким розумом, розвиненими потребами до дальшого пізнання і самостійних дій, певними навичками та творчими здібностями.

Технологія розвивального навчання реалізується на заняттях гуртків НЕНЦ через природоохоронні та трудові акції;

- ***Природоохоронні акції*** : «День Землі», «День Довкілля», «До чистих джерел», «Діти за гуманне ставлення до тварин».
- ***Трудові акції***: «Плакаємо сад», «Дослідницький марафон», «Парад квітів біля школи», «Кролик».

Технологія формування творчої особистості.

Мета технології – ставити учня в такі умови, коли він самостійно прийме рішення. У центрі уваги цієї технології перебуває не середній учень, а кожен школяр як особистість у своїй унікальності.

Творчість – це діяльність людини, яка породжує щось нове, відрізняється неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. Саме творчий підхід повинен мати учень, щоб приймати участь у конкурсах, через які реалізовується технологія формування творчої особистості:

- Конкурс-огляд „Галерея кімнатних рослин” (внутрішнє озеленення);
- Очно-заочний конкурс «Новорічний подарунок»;
- Всеукраїнський конкурс-ярмарок юних квітникарів;
- Всеукраїнська виставка акваріумних рослин.

Технологія навчання як дослідження.

Мета застосування дослідницької технології в навчанні – набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності. Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення в школярів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості. Дана технологія реалізується в НЕНЦ через організацію і проведення конкурсів:

- Всеукраїнський конкурс юних раціоналізаторів та винахідників «Природа-людина-виробництво-екологія»;
- Всеукраїнський конкурс наукових досягнень юних зоологів і тваринників;
- Всеукраїнський конкурс експериментально-дослідницьких робіт із природознавства та біології (9-11 років).

Проектна технологія.

Суть **проектної технології** ми бачимо у функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів тощо), що адаптує навчально-виховний процес до структурних та організаційних вимог навчального проектування. Воно, в свою чергу, передбачає системне і послідовне моделювання тренувального розв'язання проблемних ситуацій, що вимагають від учасників освітнього процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження та розроблення оптимальних шляхів їх розв'язання (проектів), їх неодмінний публічний захист та аналіз підсумків упровадження.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Дана технологія реалізується в НЕНЦ через конкурси:

- Міжнародний конкурс молодіжних проектів з енергоефективності «Енергія і середовище»;
- Національний конкурс «Інтел ЕкоУкраїна» Міжнародного конкурсу Intel ISEF 2010;
- Конкурс науково-дослідницьких та винахідницьких проектів (7, 8, 9 кл.).

Проектна технологія систематично застосовується на кафедрі методики позакласної і позашкільної роботи НЕНЦ під час проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Нові інформаційні технології навчання.

Основною метою є підготовка учнів до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Реалізуючи завдання даної технології НЕНЦ організовує і проводить конкурси:

- Всеукраїнський конкурс «В об'єктиві натураліста»;
- Всеукраїнський чемпіонат з інформаційних технологій «Екософт-2010»;
- «Конкурс сайтів освітніх установ».

Дистанційне навчання – це технологія, що ґрунтується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для доставки навчального матеріалу та спілкування. Для цієї технології характерна сильна пізнавальна мотивація, що створюється мережею Інтернет. Це й робить дистанційне навчання технологією навчання XXI ст. Дистанційне навчання характеризується високим професіоналізмом, прагненням до співробітництва, самоствердженням, високим рівнем комунікації.

Дистанційне навчання уособлює досить широке коло технологічних, педагогічних і адміністративних чинників, адаптованих для забезпечення навчального процесу; з урахуванням того, що педагог і учень не мають постійного контакту. Розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій дає досить

значні технологічні можливості для трансформації знань, а також взаємодії педагога і учня. Комп'ютер у даному випадку виступає у ролі інструмента добре структурованої системи інформації, обробленої та адаптованої для навчальних цілей з урахуванням професійного призначення.

Дистанційне навчання широко використовується педагогічним персоналом НЕНЦ. По-перше, через сайт та електронну пошту НЕНЦ методисти надають консультації, методичні рекомендації щодо умов проведення масових заходів, по-друге, в період карантину (коли не дозволяється учням відвідувати гуртки) юннати мають можливість не пропускати заняття, спілкуючись з керівником гуртка по Інтернету. На сайті НЕНЦ в період карантину вивішуються різноманітні вправи, задачі, ребуси, кросворди, розробки занять за різними напрямками. Таким чином, учні мають можливість підвищувати свій фаховий рівень.

Технологія колективного творчого виховання (за І.П. Івановим).

Мета технології – забезпечувати соціальне замовлення на людину нового, демократичного суспільства, якій притаманна життєва позиція.

Колективні творчі справи – це перш за все повноцінне життя старших і молодших вихователів і вихованців і в той же час їх спільна боротьба за покращення навколишнього життя. В цьому житті, в цій боротьбі педагоги виступають як старші друзі дітей, діючі разом з ними і попереду них.

Постійна багатостороння турбота один про одного, про свій колектив про оточуючих людей, про далеких друзів пошук кращих засобів цієї турботи, все більш чітка організація свого життя, різноманітних справ на користь і радість своєму колективу і іншим людям – ось що згуртовує вихователів і вихованців.

І чим багатша цілеспрямованість, організованість спільного життя, спільної боротьби старших і молодших, тим ефективніший той багатосторонній виховний процес, який іде “по ходу”, в глибині цього життя: і виховні дії педагогів (прямі і переносні, відкриті і таємні), і взаємний вплив самих вихованців один на одного, і самовиховання старших і молодших.

Дана технологія реалізується в НЕНЦ через масові заходи. А саме:

- Всеукраїнський конкурс екологічних колективів (агітбригади);
- Міжрегіональна екологічна експедиція юннатів країни;

- ІУ Всеукраїнський збір учасників екологічних експедицій, походів, польових практик НПП «Подільські Товтри»;
- Студентський інженерний, науково-технічний ярмарок I-II курс «Майбутня професія» Національний університет ім. Т. Шевченка.

З метою активізації учнів до природоохоронно-агітаційної роботи та формування мотивації до збереження довкілля в Національному еколого-натуралістичному центрі систематично організовується Тиждень, присвячений *Дню Землі*. В цьому масовому заході приймають участь не тільки педагоги і юннати Центру, а й учні і вчителі загальноосвітніх навчальних закладів. Протягом цього тижня на території навчального закладу формується трудовий десант; проводяться різноманітні акції по збереженню навколишнього середовища: “Посади дерево”, “Подаруй життя непотрібним речам”; відбуваються екологічні ігри: “Ми – на варті природи”, “Свято юних екологів”; конкурс малюнків, плакатів, аплікацій “Збережемо живу природу !” та багато іншого.

ВИСНОВКИ

Отже, сучасна педагогічна технологія повинна гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрат сил і засобів.

Важливим також є моральний аспект технологізації освіти. Йдеться про «педагогічну чистоту (О. Пехота), моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створюваних педагогічних технологій. Важливо, щоб в основу кожної з них було покладено принципи гуманістичного світогляду, що передбачають формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи і людини, відмова від авторитарного стилю мислення і взаємодії педагога та учня, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого, інших культур, моральних і духовних цінностей тощо.

На сьогоднішній день актуальними є зараз у всіх розвинутих країнах світу технології, їх називають технологіями ХХІ століття. Що ж необхідно для ефективного впровадження інтерактивних педагогічних технологій у сучасних українських освітніх закладах? Впровадження педагогічних технологій — це складна, але цікава робота. Для досягнення результатів потрібна серйозна самостійна робота кожного члена колективу, а також значна кількість часу.

Одним із важливих етапів роботи педагогічного колективу над запровадженням сучасних педагогічних технологій є початковий період, коли відбувається переорієнтація педагогічних, дидактичних, організаційних дій на ознайомлення з основною метою і завданнями впровадження педагогічних технологій. Щоб ці освітні технології діяли, необхідно, по-перше, бажання цілеспрямовано діяти, експериментувати, а по-друге підтримка керівництвом навчального закладу творчої ініціативи педагога.

Педагоги, в свою чергу, мають позитивно реагувати на нововведення, відчувати зміни, відродження в освіті. Таке ж відчуття треба формувати і в учнів. У них треба виробляти навички: *формулювати і відстоювати особисту думку,*

розуміти суть речей, осмислювати ідеї і вже на основі цього вміти шукати потрібну інформацію, трактувати її та застосовувати в конкретних умовах [8].

Список використаної літератури

1. *Пехота О.М.* Освітні технології. – Київ: «Видавництво А.С.К.», 2003. - 256 с.
2. *Кравець В. П.* Історія класичної та зарубіжної педагогіки і шкільництва. - Тернопіль, 1996.
3. *Підласий І.П.* Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 616 с.
4. *Левківський М.В.* Історія педагогіки. Видання 2-ге, доповнене. Підручник. – К.: Центр пізнавальної літератури, 2006. – 376 с.
5. *Волкова Н. П.* Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Академія, 2001. - 576 с.
6. *Волков В.Т.* Современное состояние и перспектива развития дистанционного образования в России // Инновации в образовании. – 2001. – № 4. – С. 5–10.
7. *Дичковський С.* Дистанційна освіта: учора, сьогодні, завтра // Шлях освіти. – 2005. – № 2. – С. 26–33.
8. *Ганна Ісаєва.* Педагогічні технології у світовій педагогічній практиці // Завуч. – 2008. – № 2. – С. 4 – 7.